

5. OS-kort för att ge reklam för spelen

5.1 Stadion och stockholmsvyer

Granbergs Konstindustri Aktiebolag i Stockholm var känt för sina vykort och före OS utgavs en serie på 87 kort men kort nummer 42 är okänt. Dessa kort såldes som PR inför spelen.

Den första vykortserien gavs enligt en notis i Dagens Nyheter ut i slutet av mars 1912. Tidigast kända avstämpling är 6 april. Korten med nummer 1–79 utgavs troligen samtidigt. Av ett reklamvykort framgår att kort 80–86 gavs ut den 4 maj. Kort 87 tillkom senare då det visar folk på Stadion som invigdes den 1 juni.

ÖFVERSTE V. G. BALCK
Ordförande i Olympiska Spelens Organisationskommitté.
Präsident des Organisationskomitees der Olympischen Spiele.
President of the Olympic Committee.
Président du comité d'organisation des Jeux Olympiques.

ÖFVERSTE V.G. BALCK (3).
Viktor Balck var mannen bakom OS 1912.

OLYMPISKA SPELENS ORGANISATIONSKOMMITTÉ.
Die Mitglieder des Organisationskomitees. The members of the Olympic Committee.
Les membres du comité d'organisation des Jeux Olympiques.

STOCKHOLM.
Riddarholmen.
Riddarholmsinsel. The isle of Riddarholmen. L'île de Riddarholmen.

STOCKHOLM. Riddarholmen (31).

Det öppna vattnet har varit och är viktigt för Stockholm. Så var det även 1912.

OLYMPISKA SPELENS ORGANISATIONSKOMMITTÉ (4).

13 gentlemän och trots antalet blev det tur med det mesta under OS i Stockholm 1912.

STOCKHOLM. Vasabron och Riksbanken.
Wasabrücke und Reichsbanksgebäude. Vasa-Bridge and Royal Bank Building.
Pont de Vasa et Banque d'État.

Vasabron och Riksbanken (32).

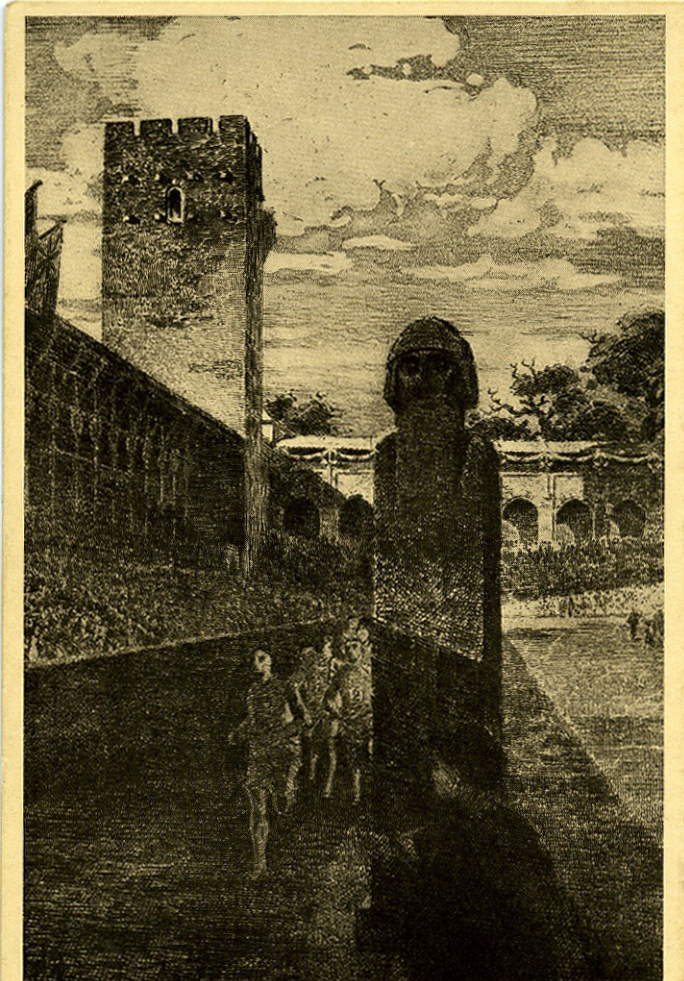
Vasabron förbinder Norrmalm med Gamla stan och stod klar 1878. Året före OS ersattes de ursprungliga gaslyktorna av de nuvarande, som är formgivna i jugendstil.

STOCKHOLM.
Djurgårdsbron.
Tiergarten-Brücke. Djurgården-Bridge. Pont de Djurgården.

Djurgårdsbron (38)

Här vid Djurgårdsbron var det faktiskt OS-aktiviteter 1912 eller snarare under. Roddtävlingarna gick här och bara ett stycke ifrån fanns ett uppbyggt simstadion.

STADION, interiör.
Efter etsning af arkitekt Hj. Molin.
Das Stadion. The Stadium. Le Stade.

STADION, interiör (40).

Hjalmar Molin studerade vid Tekniska skolan och Konstakademien i Stockholm.

Stockholm. Skeppsholmen.
Tryck: Boktryck.
Italiensk text.

5.2 Stockholmskort med övertryck

För att marknadsföra OS påtrycktes ett 20-tal färgkort och svartvita kort med kända stockholmsvyer med reklam för spelen.

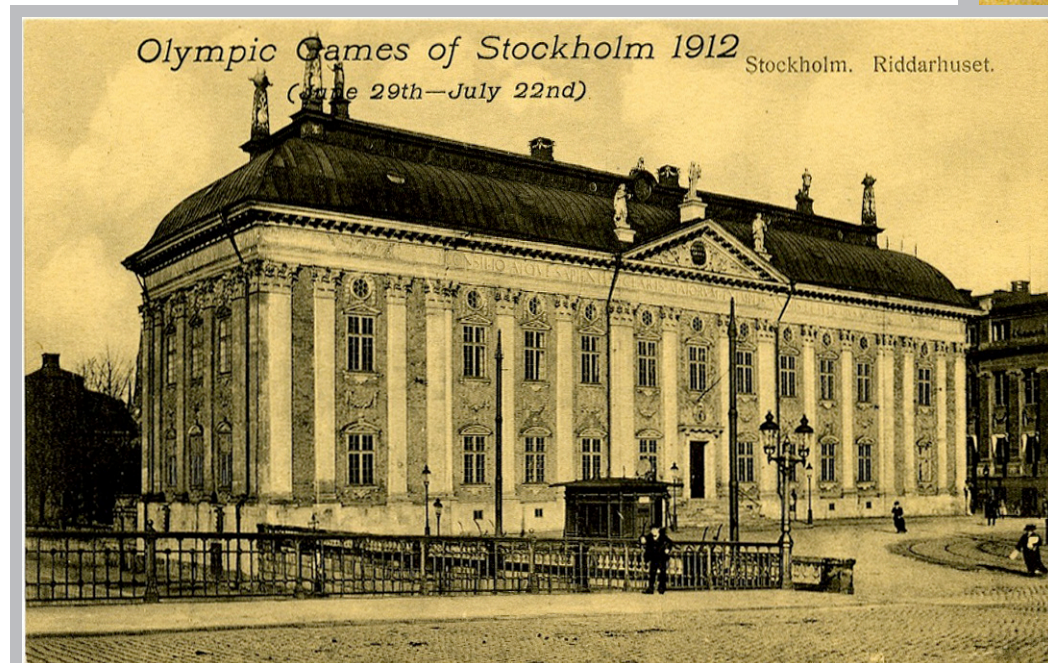
Det trycktes på tyska, engelska, franska och italienska. De verkar också vara bevarande mest i just den ordningen.

Stockholm. Kungl. Slottet.
Tryck: Boktryck. Förlag: Axel Eliassons Konstförlag, Stockholm.
Italiensk text.

Stockholm. Skeppsbron från Stadsgården.
Tryck: Boktryck. Förlag: Axel Eliassons Konstförlag, Stockholm.
Tysk text. Stämplat Stockholm 20.2.1912.

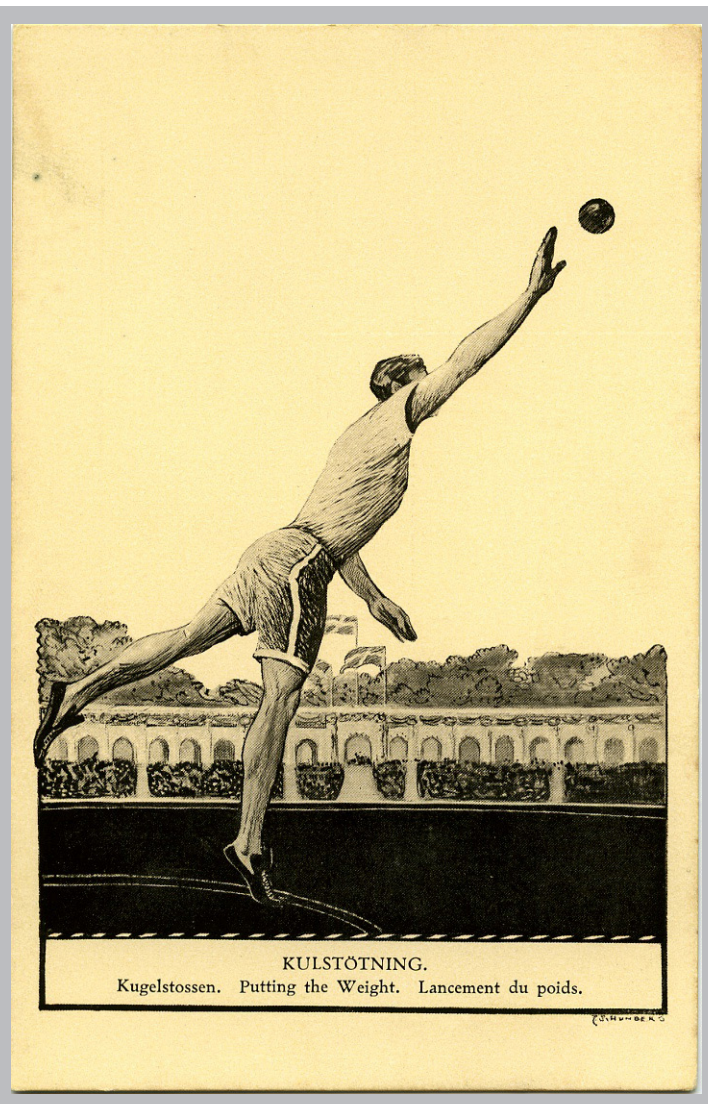

Stockholm. Riddarhuset.
Tryck: Ljustryck. Förlag: Granbergs Konstindustri AB, Stockholm.
Engelsk text.

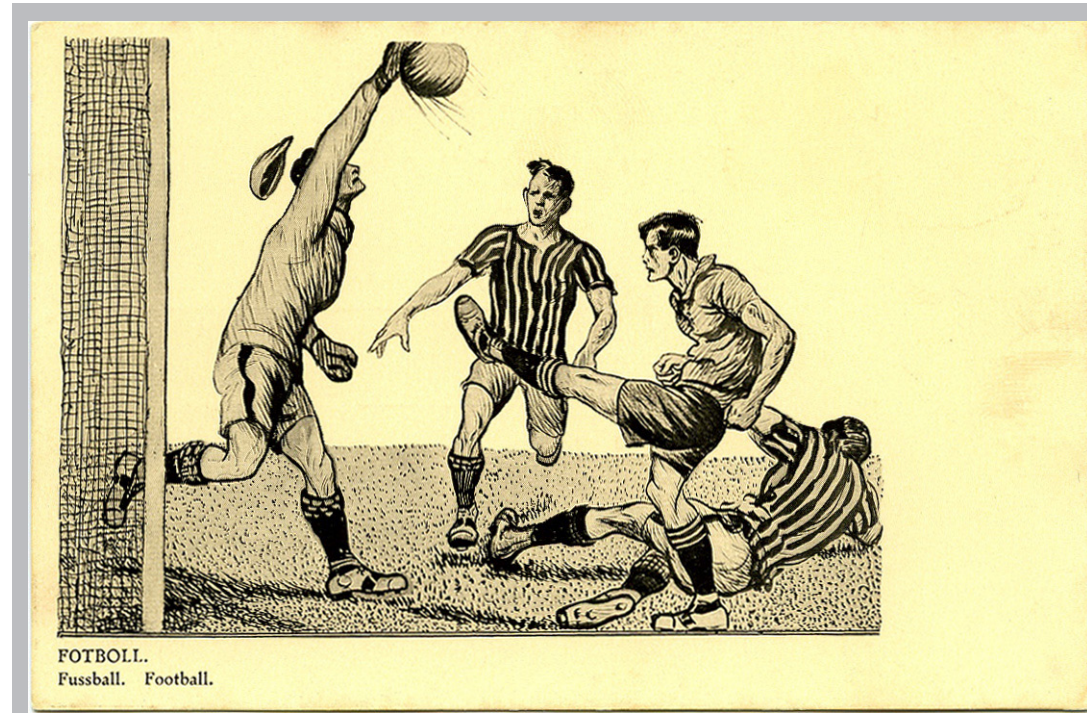
Stockholm. Utsikt från Katarinahissen.
Tryck: Ljustryck. Förlag: Granbergs Konstindustri AB, Stockholm.
Fransk text. Skrivet 29.1.1912 men ofrangerat.

5.3 Idrottsmän – karikatyrer

KULSTÖTNING. (18)

Vid OS 1912 var det två grenar i kulstötning: Mc Donald, USA, vann i bästa hand och landsmannen Rose med höger och vänster hand.

FOTBOLL (7).

Den 29 juni startade fotbollsturneringen under OS, vilken kom att avgöras på tre arenor.

Torsten Schonberg (1882–1970) var svensk tecknare och bildkonstnär. Schonbergs förmåga att fånga det karakteristiska kom särskilt till uttryck i karikatyrer och skämtbilder. Han gjorde tidigt tecknade idrottsreportage som gavs ut i album åren 1907–1915.

Karikatyrrer var mycket vanliga i pressen för 100 år sedan och förekommer än i dag, om än i mindre omfattning. Då som nu kan det bli stor uppmärksamhet, exempelvis år 2005 med de så kallade Muhammedbilderna i Jyllands-Posten. De senare kan dock mer kallas nidsbilder än karikatyrer som Torsten Schonberg och många med honom åstadkom.

VATTENPOLO (26).

Sverige var faktiskt en världsnation i vattenpolo i början av 1900-talet men numera är Sverige långt ifrån världsklass.

FÄKTNING (8).

Fäktning har varit en OS-gren från starten 1896. För kvinnor blev det en OS-gren först 1924. Man tävlar i florett, värja eller sabel.

LAWN TENNIS (12).

Tennis kom att bli den första grenen i OS 1912. Inomhustävlingarna startade redan den 5 maj.

H. MORÉN (24).

Henrik Morén var ett stort svenskt OS-hopp men kom "bara" på plats 15. Hans sonson Mika Morén har också varit cyklist och har i dag cykelaffär i Huddinge.

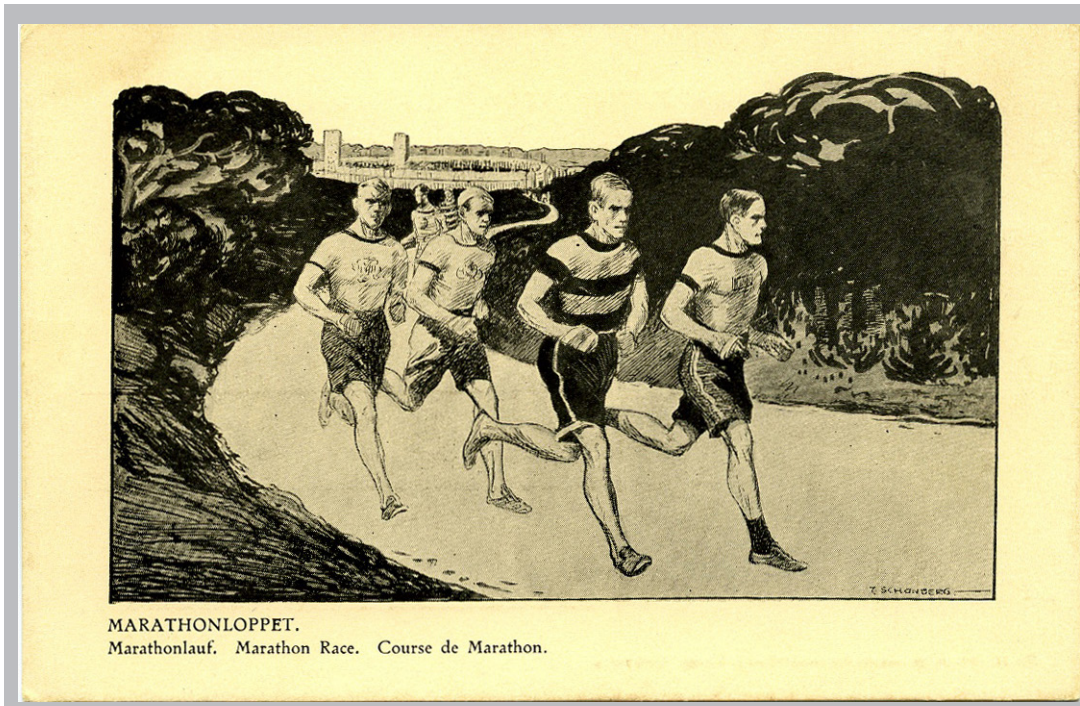

MARATHONLOPPET (17).

Maraton är nog den OS-gren man allra mest förknippar med Grekland och den mest prestigefyllda distansen.

Maratonloppet 1912 var OS mest uppmärksammade tävling. Det var enda dagen då Stadion var helt fullsatt med 22.000 personer. Enligt den officiella redogörelsen för OS kantades OS-banan av tiotusentals personer. 100 poliser och 300 militärer var utplacerade längs banan och såg till att den hölls ren från bilar.

Exakt 100 år senare, den 14 juli 2012, arrangerades ett jubileumsmaraton, som blev centralt i firandet av OS i Stockholm 100 år.

MARATHONLOPPET (11).

Kennedy Kane McArthur, Sydafrika, vann maraton vid OS 1912. Efteråt blev japanen Shizo Kanaguri, som försvann mitt i loppet känd. Han återkom till Sverige och fullbordade distansen 54 år, åtta månader, sex dagar, åtta timmar, 32 minuter och 20,3 sekunder senare.

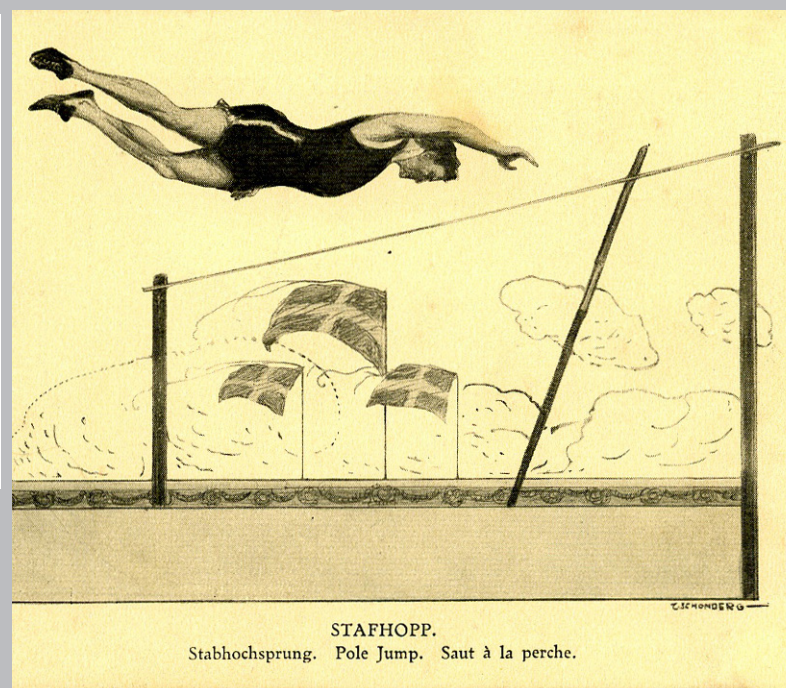
Torsten Schonberg tecknade även affischer, bokomslag och frimärksserier (1938–1945).

Han tävlade om OS-affischen men hans bidrag vann inte.

Så här skrev man om Torsten Schonberg i samband med att han gav ut en bok 1914.

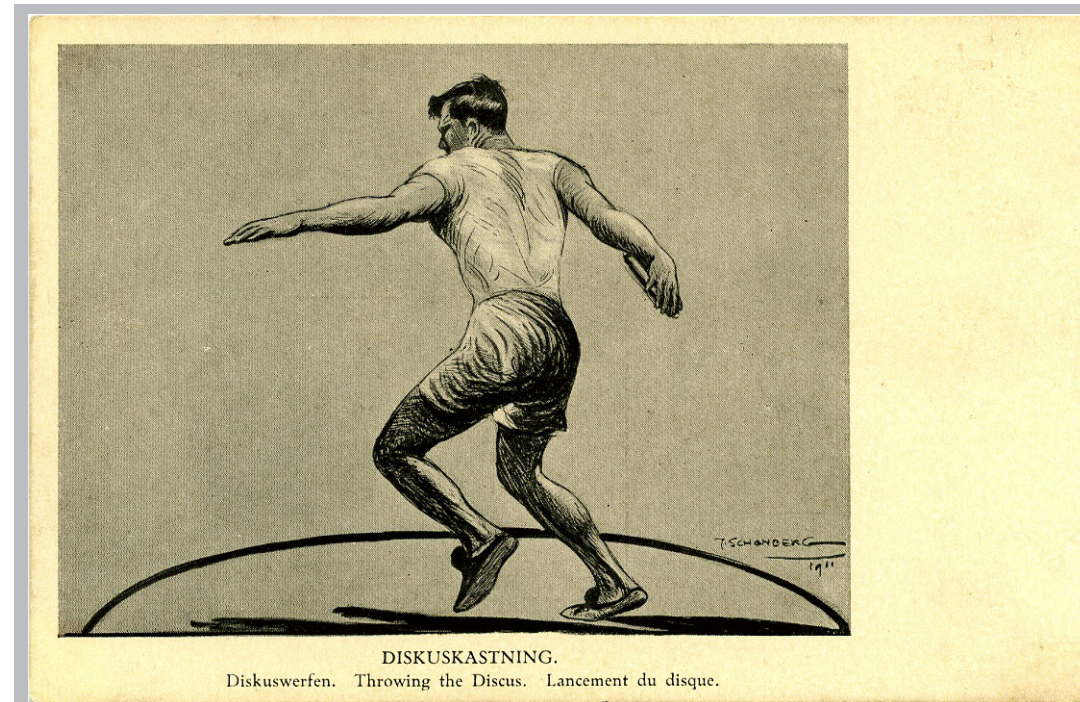
"Sportteckningens obestridd främste konstnär. Med Schonbergs charmanta "på kornet tagna" teckningar ångrar ingen bekantskapen och ingen det minsta sportintresserad försummar den.

För alla vänner av svenskt skämtlynne äro de omistliga och de äro belysande för sportens och de utövande idrottsmännens stora popularitet."

STAFHOPP (14).

Vid OS 1912 var USA stor favorit. Harry Babcock vann guld på 3,95 meter och Marc Wright och Frank Nelson delade på silver. Ett misstag begicks då även brons utdelades – trots en guldmedalj till segraren och silvermedaljer till de båda på andra plats. En av tre med brons var svensken Bertil Ugglå.

DISKUSKASTNING (15).

Lite speciellt under OS i Stockholm var att man hade de då så typiska delgrenarna: diskus med bästa hand och diskus sammanlagt. Det var i Lings banor att man skulle vara vältränad i båda händerna. I bästa hand var de bästa svenskarna åtta och tia, sammanlagt däremot trea och fyra, vilket visar på hur viktigt det ansågs i Sverige med mångsidig träning.

LINDBERG »RUSHAR» (30).

Troligtvis är det Knut "Knatten" Lindberg som ses på denna karikatyr.

5.4 Idrottsmän – från fotografier

Friidrott fanns med redan vid antikens olympiska spel. I löpning sprang man då en stadium – 180 meter. Mångkampen var också en tidig gren och den bestod av diskuskastning, längdhopp, spjutkastning, löpning och brottning. På 1800-talet började den fria idrotten slå igenom och i Storbritannien blev den en tävlingsidrott kring 1850.

Inför OS 1912 kretsade mycket kring den allmänna idrotten – alltså friidrott.

K. LUNDSTRÖM, STOCKHOLM.
Svensk mästare å 10,000 meter.

K. Lundström (68).

Klas Lundström blev vid OS 13:e i terränglöpning och utgick på 5.000 meter försök.

E. VIDE, STOCKHOLM.
Svensk mästare å 800 och 1500 meter.
Laufen 1500 Meter 1500 metres Flat. Course plate de 1500 mètres.

E. Vide(65).

Ernst Vide var svensk medeldistanskung åren kring 1912. Vid OS tog han lagsilver för Sverige på 3.000 meter där han var individuell fyra samt att han blev femma på 1.500 meter.

A. RUNSTRÖM, STOCKHOLM.
Rakt hopp. (Svensk mästare).
Turnspringen. Gerader Sprung. High Diving. Haut plongeon.

A. Runström (64).

Axel Runström kom sexa i raka hopp och blev placerad i svikhopp. Han deltog även i OS 1908 som placerad i varierande hopp och bronsmedaljör i det svenska vattenpololaget.

K. KULLERSTRAND, STOCKHOLM.
Höjd hopp med ansats. (Svensk mästare.)
Hochsprung mit Anlauf. Running High Jump. Saut en hauteur avec élan.

K. Kullerstrand. Höjdhoppare med ansats (53).

Vid OS i Stockholm och tog Kullerstrand en åttondeplats med resultatet 1,83. Hans bästa resultat var 189 och det var svenskt rekord 1917.

HÄCKLÖPNING.
I. Möller, Göteborg. Svensk mästare å 200 och 110 meter.
Hürdenlaufen. Hurdle Race. Course de haies.

HÄCKLÖPNING. I. Möller, Göteborg. Svensk mästare å 200 och 110 meter (69).

Ivan Möller blev oplacerad på 100 och 200 meter men ingick i det svenska laget på 4 x 100 meter där det blev silver. Han var mycket duktig på 110 meter häck men deltog aldrig i denna gren i OS.

MÄSTERSKAPSBROTTAREN E. AHLGREN, MALMÖ,
med sin tränare Ivar Tuomisti.

Mästerskapsbrottaren E. Ahlgren, Malmö med sin tränare Ivar Tuomisti (73).

E. Ahlgren hette Anders Ahlgren och blev tvåa vid OS i grekisk-romersk stil -82,5 kg.

OLYMPISKA FÖRSPÉLEN. LUNDS STUDENTKÅRS KARNEVAL 21 MAJ 1912.

Tryck: Boktryck. Skånska Centraltr. Lund.

Studenterna i Lund valde ett OS-tema för sitt spex 1912.

Nationernas flaggor på okänt förlag 1912. Vykortet kostade hela 20 öre. Här saknas flaggor för Island och Egypten som då inte var självständiga länder, Böhmen som ingick i Österrike-Ungen samt Finland som ingick i det ryska laget. Monaco hade ingen deltagare trots en flagga.

5.5 Övriga reklamkort med anknytning till OS 1912

Det har gått mer än 100 år sedan OS 1912 och man tänker nog lätt: ingen kommersialism där inte! Men ack vad man kan bedra sig. På en rad sätt skaffade sig privatpersoner och företag inkomster i samband med OS.

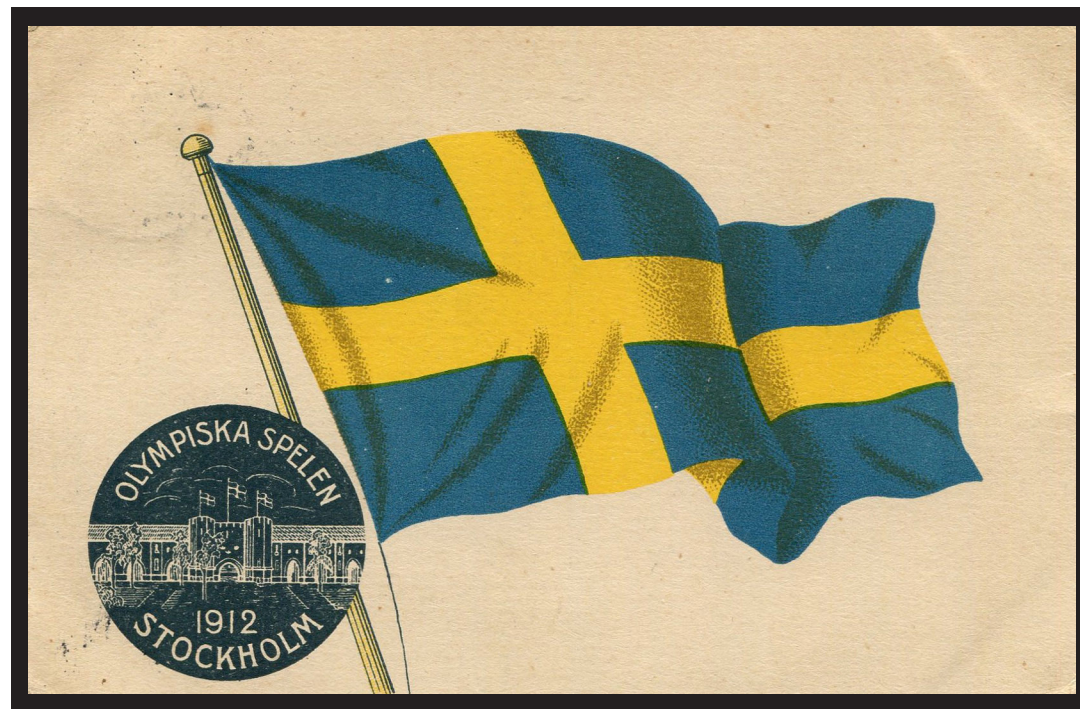
Det finns ett okänt antal kort kring OS, alltså utöver Granbergs två numrerade serier.

Det går aldrig att få veta hur många kort det finns.

De flesta korten är svenska men det finns också utländska där man på ett eller annat sätt gav PR för OS.

En del länder presenterade inför OS 1912 egna idrottsmän på vykort eller så kom det vykort efter OS.

Det här gjorde exempelvis Sverige efter OS 1908 – se sidorna 7 och 8.

OLYMPISKA SPELEN 1912 STOCKHOLM.

Tryck: Ljustryck. **Förlag:** M. Puttkammers förlag. Stämpel: 8.8.1912.

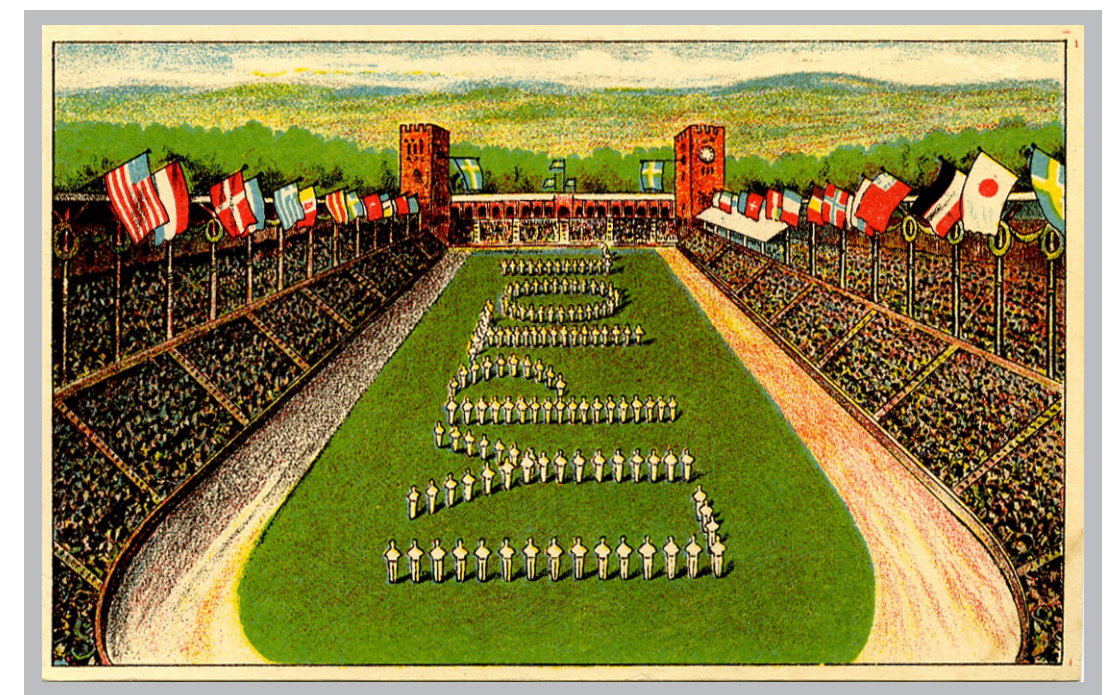
Ett av få reklamkort för OS utgivet av ett svenskt förlag utanför Granbergs.

OLYMPISKA SPELEN STOCKHOLM 1912.

Tryck: Ljustryck.

Den danske siluettartisten Otto N. Lehd klippte besökarens silhuett på svart papper, vilket sedan klistrades på ett vykort med förtryckt text.

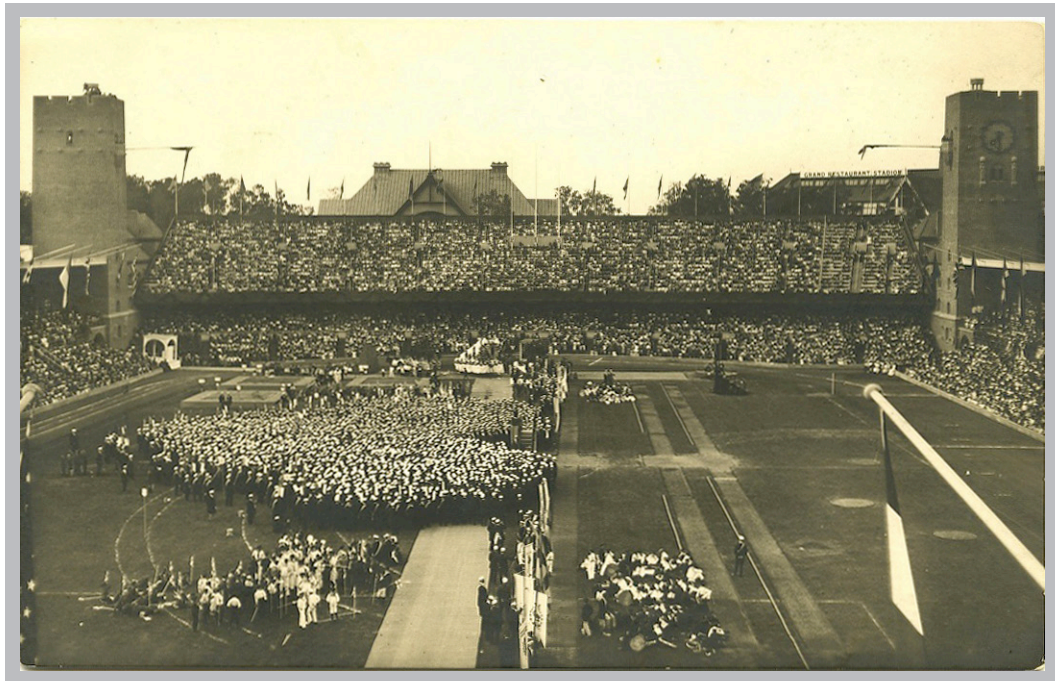

Lyptol var ett stark munvatten och man använde OS i Stockholm i marknadsföring. **Tryck:** Ljustryck.

Nordiska Kompaniet med okänt förlag.

För att flanörer på stan skulle kunna följa hur det gick i tävlingar hade affären Nordiska Kompaniet en jättetavla där man kunde utläsa vissa resultat.

Svenska Sångarförbundets konsert i Stadion (200).

En del av en tredagars sångarfest blev ett framträdande i Stadion.

Konserten på Stadion lockade 27.000 personer att lyssna och den föregicks av ett stort sångarfesttåg som samlade 6.000 deltagare.

I tåten gick grupper föreställande fosterländska sången, krigssången, kyrkosången och folkvisan samt grupper från varje län som visade upp sig på för varje län speciellt tema.

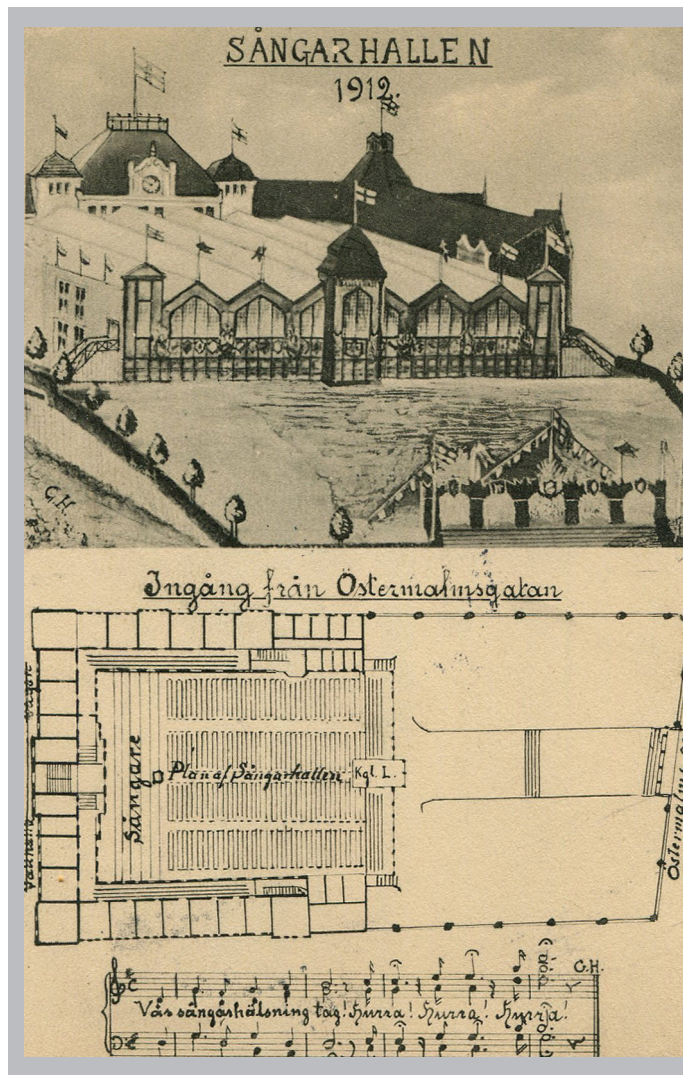
Från Sångartåget i Stockholm den 13 Juli 1912. Folkvisan.
Tryck: Ljustryck. Svenska Litografiska AB, Stockholm.

6 Mer än idrott under OS

6.1 Sångarfest

I anslutning till OS arrangerades en svensk sångarfest som samlade över 4.400 sångare. För festen hade anordnats en provisorisk sångarhall som förutom sångarna rymde 8.000 personer.

Festen varade i tre dagar. Det hölls två konserter i sångarhallen, en friluftskonsert på Skansen samt en i Stadion.

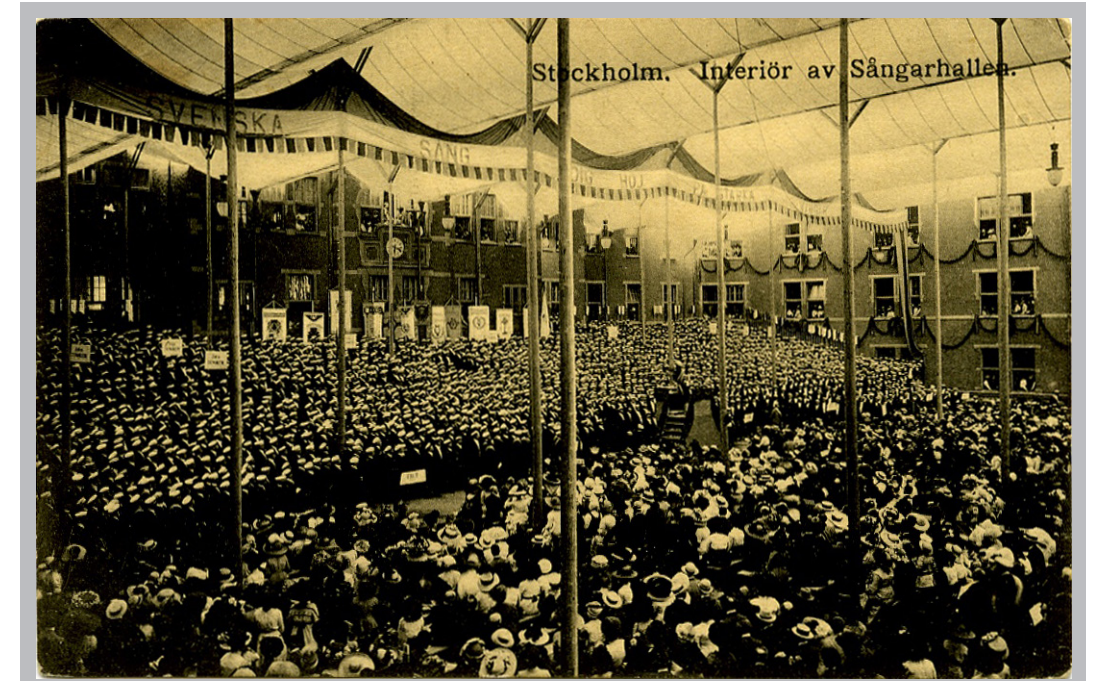

Sångarhallen 1912.

Tryck: Okänt förlag.

Projektet med en sångarhall planerades i flera år. Först var det tänkt en fast sådan men det blev en provisorisk.

Så här var den avsedd att se ut på ett vykort från 1911. Kortet är poststämplat 4/1 1912 och avsändaren Gustaf Hultqvist bekräftar anmälan av sångare från landskapet Dalarna.

Stockholm. Interiör av Sångarhallen.

Tryck: Ljustryck. Svenska Litografiska AB, Stockholm.

Det framfördes företrädesvis fosterländska sånger av dels den stora kören på 4.400 personer, dels av medlemmar från länssångarförbund som bestod av 200–800 sångare.

Från Sångartåget i Stockholm den 13 Juli 1912. Hedersvakten kring Sångarförbundets standar, en man från hvarje länsförbund.

Tryck: Ljustryck. Svenska Litografiska AB, Stockholm,

Nöjesfältet "Olympia" (27).

Till förnöjelse fanns ett litet tivoli kallat Olympia och det låg inte så långt från Stadion. Platsen var invid Sturegatan i närheten av Värtan. Här fanns en större restaurang, dansbanor, marionetteater, rutschbanor och andra enklare nöjesattraktioner. Nöjesfältet besöktes av inte mindre än 350.000 personer. Entrén till nöjesfältet var 25 öre och en avsevärd del av inkomsterna tillföll organisationskommittén för Olympiska Spelen.

Nöjesfältet Olympia, Cirkus Frankoni.

Tryck: Svenska Litografiska AB, Stockholm. **Foto:** Okänd.

År 1909 startade Frans Lindberg Cirkus Frankoni som 1912 fanns vid det stora nöjesfält Olympia. Ryttarnummer och hästinslag dominerade föreställningarna.

6.2 Scouting och nöjesfält

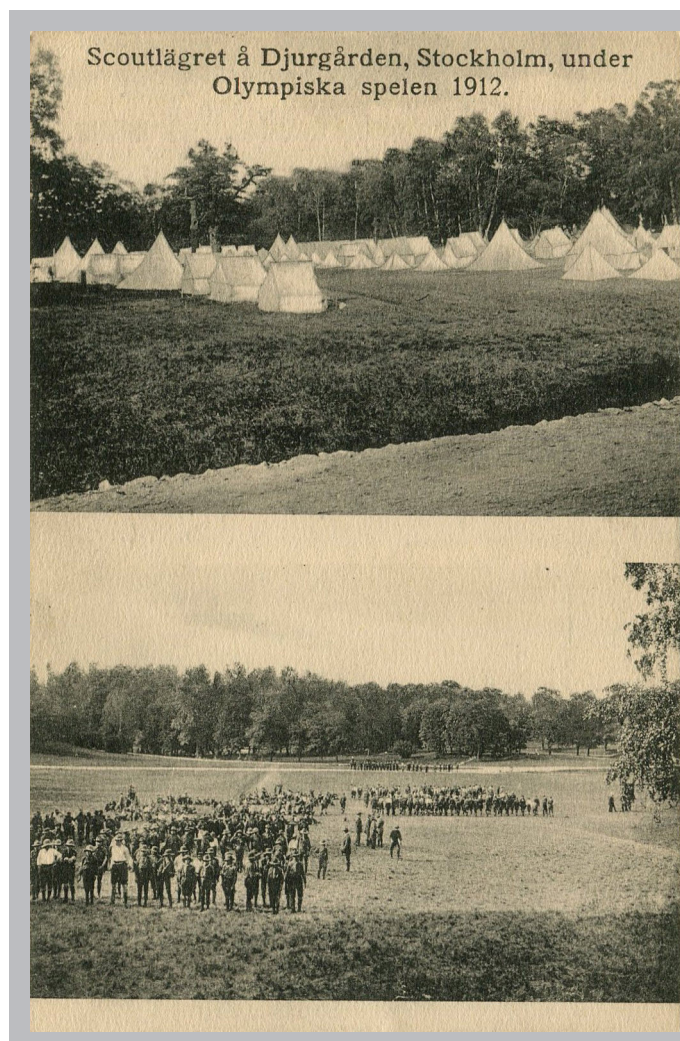
Scouting kom till Sverige i en tid då folkrörelser som väckelserörelsen, nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen var stora. 1910 räknas som startåret för scouting i Sverige.

Ett stort scoutläger var en integrerad del i OS 1912.

Inte mindre än 1.200 scouter inkvarterades på Djurgården. Platsen var närmare bestämt vid Manilla, strax intill Djurgårdsbrunnsviken.

De flesta scouterna kom från ett 30-tal scoutkårer runt om i landet, men en del också från andra länder.

Scouterna hade olika uppdrag under OS.

Scoutlägret å Djurgården, Stockholm, under Olympiska spelen 1912.

Tryck: Svenska Litografiska AB, Sockholm. **Förlag:** Egnells Pappershandel, Stockholm.

Comet.

Tryck och foto: Okänt

Reklam för fotogenförgasningslampa under tävlingarna i Stadion och intill vid nöjesfältet Olympia. Stadion fanns redan från början elektrisk belysning i alla rum, vid alla ingångar och över läktaren. År 1879 konstruerade Thomas Edison den första glödlampan och på 1880-talet introducerades elektrisk belysning i Sverige. Den var ändå närmast en nyhet under tiden för OS i Stockholm.

Stockholm. Olympia. Under Ekarne, bakom Restaurangen.

Tryck: Ljustryck av Svenska Litografiska AB, Stockholm.

Alldeles i närheten av Stockholms Stadion fanns det uppbyggda nöjesfältet.